

GRZEGORZ KOZIEŁ*

Z problematyki wynagrodzenia za udostępnianie utworu naukowego na podstawie art. 14 ust. 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹

1. Prawo instytucji naukowej do udostępniania utworu naukowego osobom trzecim jako jedno z uprawnień tej instytucji przewidzianych w art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. a prawo twórcy tego utworu do wynagrodzenia z tytułu jego udostępniania

W świetle art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. instytucji naukowej przysługuje, niezależnie od uprawnienia do korzystania z materiału naukowego zawartego w utworze naukowym (korzystania z utworu naukowego²), prawo do udostępniania tego utworu osobom trzecim – jeżeli wynika to z uzgodnionego przeznaczenia utworu lub zostało postanowione w umowie. Choć może to być dyskusyjne, należy przyjąć, że zawarte w tym przepisie sformułowanie „jeżeli wynika to z uzgodnionego przeznaczenia utworu lub zostało postanowione w umowie”

* GRZEGORZ KOZIEŁ – doktor habilitowany nauk prawnych, Katedra Prawa Gospodarczego i Handlowego, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, specjalizuje się w prawie cywilnym, handlowym i prawie własności intelektualnej, adres e-mail: grzegorz.koziel@poczta.umcs.lublin.pl.

¹ Ustawa z dnia 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r., poz. 666, 1333, dalej: u.p.a.p.p.

² Zagadnienie pojęcia utworu naukowego analizują w szczególności J. Bleszyński, *Ochrona utworów naukowych, technicznych i popularno-naukowych w świetle polskiego prawa autorskiego*, ZAiKS Wiadomości 1981, nr 1-2, 21; A. Szewc, *Dzieła naukowe i ich status w polskim prawie autorskim*, Państwo i Prawo 1997, nr 10, s. 24 i n.; E. Ferenc-Szydełko, *Ochrona dzieł naukowych w świetle prawa autorskiego*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego 2004, nr 14, s. 155 i n. Zob. również D. Sokołowska, *Prawo twórcy do wynagrodzenia*, Poznań 2013, s. 170-173.

odnosi się wprost jedynie do prawa instytucji naukowej do udostępniania utworu naukowego osobom trzecim³.

Instytucji naukowej może przysługiwać względne (skuteczne w stosunku do podmiotu praw autorskich – twórcy utworu naukowego) uprawnienie do udostępniania utworu naukowego osobom trzecim⁴. Z kolei twórcy utworu naukowego, jak wypada sądzić, może przysługiwać, względne (skuteczne w stosunku do instytucji naukowej) prawo do wynagrodzenia za udostępnianie przez tę instytucję utworu naukowego osobom trzecim. W każdym przypadku – z jednej strony – podstawą udostępniania utworu naukowego osobom trzecim, natomiast – z drugiej strony – prawa twórcy utworu naukowego do wynagrodzenia jest określonego rodzaju relacja prawna o charakterze umownym powstała między instytucją naukową i jej pracownikiem⁵, w której zawarte są postanowienia przewidujące uzgodnione przeznaczenie tego utworu. Przedmiotem tej wypowiedzi są wybrane uwagi dotyczące zagadnienia wynagrodzenia z tytułu udostępniania przez instytucję naukową utworów naukowych osobom trzecim.

2. Charakter prawny przepisu art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. a zakres praw twórcy utworu naukowego w obszarze wynagrodzenia

Bez względu na umiejscowienie przez ustawodawcę w grupie przepisów „ogólnych” (Rozdział 2. Podmiot prawa autorskiego), co mogłoby sugerować w każdym obszarze bardziej „generalny” charakter regulacji, normę wynikającą z art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. wypada zasadniczo uznać przynajmniej w określonym zakresie za *lex specialis* w stosunku do przepisów tej ustawy o prawie twórcy do wynagrodzenia za korzystanie z nich przez osoby trzecie (art. 17 u.p.a.p.p. odwołującego się m.in. do wynagrodzenia za korzystanie w ramach dozwolonego użytku⁶ i art.

³ Podobnie M. Poźniak-Niedzielska i G. Tylec, *Działalność naukowo-dydaktyczna na wyższej uczelni w świetle prawa autorskiego*, Państwo i Prawo 2009, nr 5, s. 33-48, których zdaniem sformułowanie to dotyczy prawa instytucji naukowej do udostępniania utworu naukowego osobom trzecim oraz M. Salamonowicz, *Prawna regulacja komercjalizacji własności intelektualnej publicznych szkół wyższych*, Warszawa 2016, s. 167-168; odmiennie A. Nowicka (*System prawa prywatnego*, t. 13, *Prawo autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2007, s. 101); J. Barta (*Komentarz do art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p.*, LEX/el. 2011, pkt 7 i n.) i D. Flisak (*Komentarz do art. 14 u.p.a.p.p.* LEX/el. 2015), których zdaniem jakkolwiek brzmienie art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. może być dyskusyjne, określenie „jeżeli wynika to z uzgodnionego przeznaczenia utworu lub zostało postanowione w umowie” odnosi się do każdego z wymienionych w tym przepisie uprawnień instytucji naukowej.

⁴ J. Barta, *Komentarz do art. 14 ust. 1 u.p.a.p.p.*..., – inaczej niż w przypadku uprawnienia przewidzianego w art. 14 ust. 1 u.p.a.p.p., któremu przypisuje się charakter prawa bezwzględne – tak np. M. Poźniak-Niedzielska, G. Tylec, *Działalność...*, s. 33-48.

⁵ Podobnie M. Salamonowicz, *Prawna...*, s. 168.

⁶ Zgodnie z art. 17 u.p.a.p.p. jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje wyłączne prawo do korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji, a także –

43 u.p.a.p.p. dotyczącego wynagrodzenia za korzystanie na podstawie umowy licencyjnej⁷), zlokalizowanych w Rozdziale 3 i 5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Dla propozycji takiej oceny charakteru prawnego przepisu art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. decydujące znaczenie ma, nie umiejscowienie (lokalizacja) tego przepisu (i wynikających z niego norm prawnych), co mogło by być mylące, ale jego treść⁸. Może to oznaczać, że należy wziąć pod uwagę zawartą w nim regulację, jako określającą w określonym zakresie w sposób odmienny ogólne zasady dotyczące prawa twórcy do wynagrodzenia za korzystanie z jego utworu przez osoby trzecie (na podstawie ustawy albo umowy). Kwestią do dyskusji może być natomiast w tym przypadku ustalenie w jakim zakresie art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. może, czy też powinien modyfikować te zasady.

Wykładnia przepisu art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p., także w obszarze wynagrodzenia za udostępnianie utworów osobom trzecim, nie jest wolna od wątpliwości. Teoretycznie możliwa jest interpretacja zawartej w nim normy prawnej zarówno w kierunku, który można określić umownie jako „restryktywny” (tzw. wykładni restryktywnej, ścisłej), jak i w kierunku „ekstensywnym” (wykładni ekstensywnej). W pierwszym przypadku wynikiem interpretacji jest wykluczenie dopuszczalności wprowadzenia (w „uzgodnieniu przeznaczenia”) wynagrodzenia za udostępnienie utworu naukowego osobom trzecim. W drugim – zagadnienie przyznania wynagrodzenia za udostępnianie utworu naukowego osobom trzecim i określenia jego wysokości, sposobu płatności, a także pozostałych związanych z tym szczegółów w umowie „uzgodnieniu przeznaczenia” nie budzi wątpliwości. W każdym z tych przypadków podstawą wniosków interpretacyjnych może być zwłaszcza niejednolita wykładnia językowa art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. wynikająca z niejasnej treści tej regulacji.

wyłączne prawo do wynagrodzenia za korzystanie z utworu (co dotyczy korzystania z utworu przez podmioty inne niż twórca).

⁷ W świetle art. 43 ust. 1 u.p.a.p.p. w przypadku, gdy z umowy nie wynika, że przeniesienie autorskich praw majątkowych lub udzielenie licencji nastąpiło nieodpłatnie, twórca przysługuje prawo do wynagrodzenia. Jeżeli w umowie nie określono wysokości wynagrodzenia autorskiego, jego wysokość określa się z uwzględnieniem zakresu udzielonego prawa oraz korzyści wynikających z korzystania z utworu (art. 43 ust. 2 u.p.a.p.p.).

⁸ Zawarte w umowie między instytucją naukową a jej pracownikiem albo poza nią postanowienia umowne mające charakter „uzgodnienia przeznaczenia”, a także wynikające z nich prawo do wynagrodzenia, mimo że w konkretnych przypadkach mogą być podobne do umów licencyjnych, to jednak posiadają określoną odrębność prawną (i normatywną) związaną z celem ich prawnej dopuszczalności wynikającym z art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. Z tej perspektywy za nieuprawnione należałoby uznać traktowanie określonych norm prawnych zawartych w przepisach umiejscowionych pod kolejnymi numerami np. w art. 65 u.p.a.p.p. jako *lex specialis* w stosunku do art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. (podobnie A. Szewc, *Dziela...*, s. 23-31 w odniesieniu do relacji prawnych między art. 14 u.p.a.p.p. i art. 70 u.p.a.p.p. i A. Stuglik, *Wynagrodzenia twórców programów komputerowych – aspekt prawny i podatkowy*, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2002, nr 3, s. 24 – w kwestii relacji prawnych między art. 14 u.p.a.p.p. i art. 74 ust. 3 u.p.a.p.p.).

Wydaje się, że za bardziej zasadną należy uznać drugą z zaproponowanych interpretacji art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. nazwaną umownie „ekstensywną”. Poza argumentami, jakie można przywołać w tym przypadku, a które wynikają z wykładni językowej⁹, czy systemowej tego przepisu, wspierają ją argumenty o charakterze funkcjonalnym (teleologicznym) odwołujące się do podstawowej funkcji przepisów prawa autorskiego. Jest nią ochrona praw twórcy utworu, w tym, jak można sądzić, prawa do wynagrodzenia za korzystanie z utworu przez inne podmioty (art. 17 u.p.a.p.p.). Zakładając określoną racjonalność ustawodawcy (*argumentum per rationem legis*), co we współczesnych czasach może być w znacznej mierze złudne (i prowadzić na przysłowiowe „manowce” interpretacji), jednak z drugiej strony stanowi określony punkt odniesienia dla każdego interpretatora, nie można przyjąć, że w przypadku utworów naukowych, których stworzenie jest w większości przypadków związane ze szczególnym, znacznym, często związanym ze zwiększonym wysiłkiem intelektualnym, większym nakładem pracy twórcy, ustawodawca zdecydowałby się choćby tylko zasugerować (w ramach przepisu dyspozytywnego), czy też wprowadzić zasadę, iż twórcy nie może przysługiwać wynagrodzenie z tytułu udostępniania takich utworów osobom trzecim.

Oczywiście trzeba mieć na uwadze, że za jedną z funkcji prawa autorskiego można w świetle regulacji art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. uznać także zapewnienie w konkretnym, określonym w tym przepisie przypadku, możliwości udostępniania utworów naukowych osobom trzecim nieodpłatnie. Nie ulega jednak wątpliwości, że na gruncie prawa autorskiego znaczenie podstawowe i priorytetowe powinna mieć pierwsza z wymienionych wyżej funkcji, tj. ochrona praw twórcy, w tym prawa do wynagrodzenia.

3. Miejsce prawa twórcy utworu naukowego do wynagrodzenia z tytułu jego udostępniania zgodnie z art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. w obszernym katalogu praw twórcy do wynagrodzenia przewidzianych w tej ustawie oraz jego charakter prawny

Należy zauważyć, że ustawodawca na gruncie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych nie posługuje się jedną kategorią wynagrodzenia. W konsekwencji trudno przyjmować jednolity charakter prawa twórcy do wynagrodzenia.

⁹ Zob. E. Czarny-Drożdżejko, *Wybrane zagadnienia z zakresu prawa autorskiego w prawie o szkolnictwie wyższym*, Przegląd Sądowy 2016, nr 9, s. 88 i n., której zdaniem zawarte w art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p. określenie „bez odrębnego wynagrodzenia” odnosi się jedynie do korzystania z materiału naukowego zawartego w utworze naukowym, a z uwagi na to, że w odniesieniu do udostępniania utworu należy z pracownikiem naukowym zawrzeć odrębną umowę, można w niej uregulować także kwestie jego wynagrodzenia.

Pomijając unormowanie art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p., którego, z perspektywy prawa do wynagrodzenia, wprost dotyczy niniejsza wypowiedź, twórcy przysługuje bowiem lub może przysługiwać, przede wszystkim:

- po pierwsze, prawo do wynagrodzenia za korzystanie z utworów przez osoby trzecie (art. 17 u.p.a.p.p., co jak się wydaje należy odnosić do korzystania w ściśle określonych ustawowo przypadkach, w ramach tzw. dozwolonego użytku utworów prawem chronionych¹⁰),

- po drugie, prawo do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży egzemplarzy oryginalnych konkretnie wskazanych utworów „artystycznych” (art. 19 – 19⁵ u.p.a.p.p.¹¹),

- po trzecie, prawo do wynagrodzenia z tytułu sprzedaży urządzeń wskazanych w art. 20 u.p.a.p.p. przez ich producentów lub importerów¹²,

¹⁰ Zob. także uwagi zawarte w przypisie nr 6 powyżej.

¹¹ Zgodnie z art. 19 ust. 1 u.p.a.p.p. twórcy i jego spadkobiercom, w przypadku dokonanych zawodowo odsprzedaży oryginalnych egzemplarzy utworu plastycznego lub fotograficznego, przysługuje prawo do wynagrodzenia równego sumie stawek, stanowiących określony w tym przepisie procent części ceny sprzedaży (np. 5% części ceny sprzedaży, jeżeli ta część jest zawarta w przedziale do równowartości 50 000 euro, jednak nie wyższego niż równowartość 12 500 euro). Trzeba przy tym zauważyć, że oryginalnymi egzemplarzami utworu w rozumieniu art. 19 ust. 1 u.p.a.p.p. są: 1) egzemplarze wykonane osobiście przez twórcę; 2) kopie uznane za oryginalne egzemplarze utworu, jeżeli zostały wykonane osobiście, w ograniczonej ilości, przez twórcę lub pod jego nadzorem, ponumerowane, podpisane lub w inny sposób przez niego oznaczone. W świetle art. 19¹ u.p.a.p.p. twórcy i jego spadkobiercom przysługuje *prawo* do wynagrodzenia w wysokości 5% ceny dokonanych zawodowo odsprzedaży rękopisów utworów literackich i muzycznych. Odsprzedażą w rozumieniu art. 19 ust. 1 i art. 19¹ u.p.a.p.p. jest każda sprzedaż następująca po pierwszym rozporządzeniu egzemplarzem przez twórcę, natomiast zawodową odsprzedażą w rozumieniu art. 19 ust. 1 i art. 19¹ u.p.a.p.p. są wszystkie czynności o charakterze odsprzedaży dokonywane, w ramach prowadzonej działalności, przez sprzedawców, kupujących, pośredników oraz inne podmioty zawodowo zajmujące się handlem dziełami sztuki lub rękopisami utworów literackich i muzycznych (art. 19² ust. 1-2 u.p.a.p.p.). Stosownie do art. 19⁵ u.p.a.p.p. przepisy art. 19-19⁴ tej ustawy stosuje się także do oryginalnych egzemplarzy i rękopisów utworów innych niż wymienione w art. 5 u.p.a.p.p., których twórcy w dniu dokonania odsprzedaży mają miejsce stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

¹² W świetle art. 20 ust. 1 u.p.a.p.p. producenci i importerzy: 1) magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urządzeń, 2) kserokopiarek, skanerów i innych podobnych urządzeń reprograficznych umożliwiających pozyskiwanie kopii całości lub części egzemplarza opublikowanego utworu, 3) czystych nośników służących do utrwalania, w zakresie własnego użytku osobistego, utworów lub przedmiotów *praw pokrewnych*, przy użyciu urządzeń wymienionych w pkt 1 i 2 są obowiązani do uiszczania, określonym zgodnie z art. 20 ust. 5 u.p.a.p.p. organizacjom zbiorowego zarządzania, działającym na rzecz twórców, artystów wykonawców, producentów fonogramów i wideogramów oraz wydawców, opłat w wysokości nieprzekraczającej 3% kwoty należnej z tytułu sprzedaży tych urządzeń i nośników. Z kwoty uzyskanej z tytułu opłat ze sprzedaży wymienionych wyżej (w tym innych podobnych) urządzeń oraz związanych z nimi czystych nośników, przypada określony w art. 20 ust. 2-4 u.p.a.p.p. procent: twórcom, artystom wykonawcom i producentom fonogramów. Zob. także w tym zakresie rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 2.06.2003 r. w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od

- po czwarte, prawo do wynagrodzenia z tytułu zwielokrotniania utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich przez posiadaczy urządzeń reprograficznych (art. 21¹ u.p.a.p.p.¹³),

- po piąte, prawo do wynagrodzenia za korzystanie z utworów przez osoby trzecie – wynikające z umowy licencyjnej (art. 43 u.p.a.p.p.¹⁴),

- po szóste, prawo do wynagrodzenia za przeniesienie autorskich praw majątkowych na podstawie umowy o przeniesienie tych praw (art. 43 u.p.a.p.p.¹⁵).

Nie wchodząc w szczegółową analizę treści i charakteru prawnego wymienionych praw do wynagrodzenia, należy stwierdzić, że cztery pierwsze wynikają z ustawy, natomiast podstawą dwóch ostatnich jest umowa (licencyjna albo o przeniesienie autorskich praw majątkowych). W tym kontekście, można zaryzykować generalny wniosek, że pod względem charakteru prawnego, ewentualnie przyznane w uzgodnieniu przeznaczenia (zawartym w umowie o pracę albo umiejscowionym prawnie poza nią porozumieniu między instytucją naukową a jej pracownikiem) prawo do wynagrodzenia za udostępnienie przez instytucję utworów naukowych osobom trzecim (art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p.) jest bliskie, natomiast nie tożsame, prawu do wynagrodzenia za korzystanie z utworu przez osoby trzecie na podstawie umowy licencyjnej (art. 43 u.p.a.p.p.)¹⁶. Podstawową różnicą jest m.in. to, że prawo do wynagrodzenia za udostępnianie utworu naukowego osobom trzecim przez instytucję naukową, o ile zgodnie z wolą stron (instytucji naukowej i pracownika) ma przysługiwać jego twórcy, powinno być wyraźnie przewidziane w uzgodnieniu przeznaczenia, natomiast prawo do wynagrodzenia

tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz. U. nr 105, poz. 991), rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15.12.2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz. U. nr 235, poz. 1599), rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12.05.2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz. U. nr 105, poz. 616).

¹³ Stosownie do art. 20¹ ust. 1 u.p.a.p.p. posiadacze urządzeń reprograficznych, którzy prowadzą działalność gospodarczą w zakresie zwielokrotniania utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich, są obowiązani do uiszczania, za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, opłat w wysokości do 3% wpływów z tego tytułu na rzecz twórców oraz wydawców, chyba że zwielokrotnienie odbywa się na podstawie umowy z uprawnionym. Opłaty te przypadają twórcom i wydawcom w częściach równych. Zob. także w tym zakresie rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 27.06.2003 r. w sprawie opłat uiszczanych przez posiadaczy urządzeń reprograficznych (Dz. U. nr 132, poz. 1232).

¹⁴ Zob. także uwagi zawarte w przypisie nr 7 powyżej.

¹⁵ Zob. także uwagi zawarte w przypisie nr 7 powyżej.

¹⁶ Na temat charakteru prawnego umowy licencyjnej zob. zamiast wielu: P. Ślęzak, *Umowy w zakresie współczesnych sztuk wizualnych*, Warszawa 2012, s. 183-187; B. Giesen, *Umowa licencyjna w prawie autorskim. Struktura i charakter prawny*, Warszawa 2013, s. 1-64, 101-144 oraz literaturę przywołaną w tych pracach.

za korzystanie z utworu na podstawie umowy licencyjnej, przysługuje zgodnie z art. 43 u.p.a.p.p., o ile umowa ta nie stanowi inaczej w wysokości określonej w sposób wskazany w tym przepisie.

Przy uwzględnieniu kryteriów i określeń używanych w literaturze przedmiotu dla oznaczenia charakteru prawnego prawa do wynagrodzenia przewidzianego w art. 17 u.p.a.p.p.¹⁷, pomijając także szczegółową analizę tego zagadnienia, która wykracza poza ramy niniejszego opracowania, można zaproponować określoną kwalifikację charakteru prawnego omawianego prawa do wynagrodzenia i stwierdzić, że jest to prawo:

- 1) wyłączne;
- 2) względne;
- 3) niezbywalne i niezrzekalne (o ile jego zbywalność oraz zrzekalność nie została przewidziana w umowie o pracę albo zawartym poza nią porozumieniu dotyczącym tej kwestii);
- 4) niedziedziczne;
- 5) czasowe albo bezterminowe;
- 6) niesamoistne.

Ad. 1. Prawo twórcy utworu naukowego do wynagrodzenia z tytułu jego udostępniania (zgodnie z art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p.) może przysługiwać wyłącznie twórcy będącemu pracownikiem naukowym, który stworzył utwór naukowy i porozumiał się z instytucją naukową w zakresie uzgodnionego przeznaczenia utworu (w umowie o pracę albo zawartym poza nią porozumieniu).

Ad. 2. Prawo to wynika z uzgodnionego przeznaczenia utworu naukowego, którego wyrazem są odpowiednie postanowienia odnoszące się do tej materii zawarte w umowie o pracę albo istniejącym poza nią porozumieniu dotyczącym uzgodnienia przeznaczenia.

Ad. 3. Źródłem analizowanego prawa do wynagrodzenia jest umowa (o pracę albo zawarte poza umową o pracę porozumienie między instytucją naukową i jej pracownikiem). W przepisach prawa powszechnie obowiązującego w tym obszarze, tj. zwłaszcza w przepisach ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, które mają znaczenie podstawowe dla tej dziedziny prawa, brak jest normy prawnej, która wprost przewidywałaby, że jest to prawo zbywalne i zrzekalne. Nie wyłącza to zbywalności wierzytelności o wypłatę wymagalnego wynagrodzenia (art. 509 k.c.¹⁸), niezależnie od postanowień umowy o pracę albo zawartego poza tą umową porozumienia dotyczącego tej kwestii. Zbywalność i zrzekalność analizowanego prawa może wynikać z postanowień umowy o pracę albo zawartego poza tą umową porozumienia w tym obszarze.

¹⁷ Zob. zwłaszcza: D. Sokołowska, *Prawo...*, s. 191 i n. oraz literaturę tam przywołaną.

¹⁸ Ustawy z dnia 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny, tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r., poz. 459 ze zm., dalej: k.c.

Ad. 4. Prawo twórcy utworu naukowego do wynagrodzenia z tytułu jego udostępniania (zgodnie z art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p.) można kwalifikować jako niedziedziczne ze względu na szczególną naturę prawną, związaną z charakterem prawnym utworu naukowego, jak również podstawę prawną tego wynagrodzenia, będącego wynagrodzeniem za udostępnianie utworu naukowego osobom trzecim, przesądzającą o tym, że jest to, w świetle ogólnej, dotyczącej dziedziczenia praw majątkowych regulacji art. 922 § 1 k.c. prawo mające cechy prawa ściśle związanego z osobą twórcy jako spadkodawcy. Powyższe nie wyklucza, aby na podstawie umowy (o pracę albo zawartego poza nią porozumienia między instytucją naukową a jej pracownikiem) zostało ono ukształtowane jako prawo, które z chwilą śmierci twórcy przechodzi na oznaczone osoby niezależnie od tego, czy są spadkobiercami. Nie wyłącza to także następstwa prawnego w wyniku spadkobrania wymagalnej wierzytelności o wypłatę wynagrodzenia, która przysługiwała twórcy jako spadkodawcy, jak również spadkobrania prawa do wynagrodzenia, którego dziedziczenie jest możliwe, jeżeli zostały spełnione (zawarte w umowie o pracę albo zlokalizowanym poza nią porozumieniu) przesłanki warunkujące jego powstanie, np. w tym przypadku udostępnienie utworu osobom trzecim, korzystanie z utworu przez te osoby przez określony okres czasu, itp.

Ad. 5. Prawo to należy kwalifikować jako czasowe albo bezterminowe w zależności od odnoszących się do tej kwestii postanowień umowy o pracę albo zawartego poza tą umową porozumienia dotyczącego uzgodnienia przeznaczenia.

Ad. 6. Istnienie analizowanego prawa do wynagrodzenia jest uzależnione od istnienia prawa do korzystania z utworu naukowego (wynikającego z umowy o pracę albo zawartego poza tą umową porozumienia między instytucją naukową a jej pracownikiem), z którym jest funkcjonalnie związane.

W związku z powyższym należałoby przyjąć, że wynagrodzenie za udostępnianie utworu naukowego osobom trzecim może być w obszarze rodzaju, formy konstruowane prawnie w sposób zasadniczo tożsamy jak przy wynagrodzeniu za korzystanie z innego utworu na podstawie umowy licencyjnej, chyba że strony tj. pracownik naukowy – twórca tego utworu i instytucja naukowa postanowiły inaczej w „uzgodnieniu przeznaczenia”. Wynagrodzenie to może odnosić się do obszarów udostępniania utworu naukowego przewidzianych w uzgodnieniu przeznaczenia, w odniesieniu do których nie należy formułować ograniczeń przewidzianych w przepisach rozdziału 5 u.p.a.p.p., zwłaszcza dotyczących umów licencyjnych, np. w drodze rozumowania *per analogiam legis*.

4. Wnioski podsumowujące

Pomimo dosyć nieprecyzyjnej konstrukcji przepisu art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p., która także w obszarze wynagrodzenia za udostępnianie utworów osobom trzecim,

nie jest wolna od wątpliwości, należy przyjąć, że twórcy utworu naukowego może przysługiwać, względne (skuteczne w stosunku do instytucji naukowej) prawo do wynagrodzenia za udostępnianie przez tę instytucję utworu naukowego osobom trzecim. Podstawą tego prawa jest określonego rodzaju relacja prawna o charakterze umownym powstała między instytucją naukową i jej pracownikiem, w której zawarte są postanowienia dotyczące uzgodnionego przeznaczenia tego utworu.

Pod względem charakteru prawnego przyznane umownie prawo do wynagrodzenia za udostępnienie przez instytucję utworów naukowych osobom trzecim (art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p.) jest bliskie, natomiast nie tożsame, prawu do wynagrodzenia za korzystanie z utworu przez osoby trzecie na podstawie umowy licencyjnej (art. 43 u.p.a.p.p.). W odróżnieniu od prawa do wynagrodzenia, które wynika z umowy licencyjnej, prawo do wynagrodzenia za udostępnianie utworu naukowego osobom trzecim przez instytucję naukową, o ile zgodnie z wolą stron (instytucji naukowej i pracownika) ma przysługiwać jego twórcy, powinno być wyraźnie przewidziane w uzgodnieniu przeznaczenia. W związku z tym w ramach formułowania propozycji określenia charakteru prawnego tego prawa do wynagrodzenia można stwierdzić, że jest to prawo wyłączone, względne, niezbywalne (oraz niezrzekalne), niedziedziczne i niesamoistne. Powyższe nie wyklucza dopuszczalności przejścia w drodze czynności między żyjącymi a także na wypadek śmierci wymagalnej wierzytelności o wypłatę wynagrodzenia. Zbywalność i zrzekalność analizowanego prawa może być przewidziana w umowie o pracę lub zawartym poza nią porozumieniu dotyczącym uzgodnienia przeznaczenia. Od treści stosownych postanowień umowy o pracę lub zawartego poza nią porozumienia dotyczącego uzgodnienia przeznaczenia jest także uzależniona czasowość lub bezterminowość tego prawa. Wynagrodzenie to może być w obszarze rodzaju, formy zasadniczo tożsame jak przy wynagrodzeniu za korzystanie z innego utworu na podstawie umowy licencyjnej.

Bibliografia

- Barta J., *Komentarz do art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p.*, LEX/el. 2011.
- Błęszyński J., *Ochrona utworów naukowych, technicznych i popularno-naukowych w świetle polskiego prawa autorskiego*, ZAiKS Wiadomości 1981, nr 1-2, s. 21.
- Czarny-Drożdżejko E., *Wybrane zagadnienia z zakresu prawa autorskiego w prawie o szkolnictwie wyższym*, Przegląd Sądowy 2016, nr 9, s. 88.
- Ferenc-Szydełko E., *Ochrona dzieł naukowych w świetle prawa autorskiego*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego 2004, nr 14, s. 155.
- Flisak D., *Komentarz do art. 14 u.p.a.p.p.*, LEX/el. 2015.
- Giesen B., *Umowa licencyjna w prawie autorskim. Struktura i charakter prawny*, Warszawa 2013, s. 1-64, 101-144.
- Nowicka A., w: *System prawa prywatnego*, t. 13, *Prawo autorskie*, red. J. Barta, Warszawa 2007, s. 101.

- Poźniak-Niedzielska M. i Tylec G., *Działalność naukowo-dydaktyczna na wyższej uczelni w świetle prawa autorskiego*, Państwo i Prawo 2009, nr 5, s. 33-48.
- Salamonowicz M., *Prawna regulacja komercjalizacji własności intelektualnej publicznych szkół wyższych*, Warszawa 2016, s. 167-168.
- Sokołowska D., *Prawo twórcy do wynagrodzenia*, Poznań 2013, s. 170-173.
- Stuglik A., *Wynagrodzenia twórców programów komputerowych – aspekt prawny i podatkowy*, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 2002, nr 3, s. 24.
- Szewc A., *Dziela naukowe i ich status w polskim prawie autorskim*, Państwo i Prawo 1997, nr 10, s. 24.
- Ślęzak P., *Umowy w zakresie współczesnych sztuk wizualnych*, Warszawa 2012, s. 183-187.
- Ustawa z dnia 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny, tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r. poz. 459.
- Ustawa z dnia 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 666, 1333.
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 2.06.2003 r. w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz. U. nr 105, poz. 991).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15.12.2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz. U. nr 235, poz. 1599).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12.05.2011 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz. U. nr 105, poz. 616).
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 27.06.2003 r. w sprawie opłat uiszczanych przez posiadaczy urządzeń reprograficznych (Dz. U. nr 132, poz. 1232).

Streszczenie:

W niniejszym artykule przedstawiono wybrane problemy dotyczące wynagrodzenia za udostępnianie przez instytucję naukową utworu naukowego osobom trzecim na podstawie art. 14 ust. 2 ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r., poz. 666 ze zm. – u.p.a.p.p.), które jest jednym z uprawnień tej instytucji przewidzianych w wymienionym przepisie (poza korzystaniem z tzw. materiału naukowego zawartego w tym utworze). W opracowaniu odniesiono się do zagadnienia charakteru prawnego przepisu art. 14 ust. 2 przywołanej ustawy oraz wpływu ustaleń w tym zakresie na spektrum praw twórcy utworu naukowego w obszarze wynagrodzenia. Podjęto w nim także próbę usytuowania prawa twórcy utworu naukowego do wynagrodzenia z tytułu jego udostępniania (zgodnie z art. 14 ust. 2 u.p.a.p.p.) w obszernym katalogu praw twórcy do wynagrodzenia przewidzianych w tej ustawie, w tym w szczególności zawarto propozycję określenia charakteru prawnego analizowanego prawa do wynagrodzenia.

Słowa kluczowe: instytucja naukowa, utwór naukowy, udostępnianie utworu naukowego osobom trzecim, uzgodnienie przeznaczenia utworu naukowego, wynagrodzenie za udostępnianie utworu naukowego osobom trzecim, charakter prawny prawa do wynagrodzenia.

On the issue of remuneration for making a scientific work available on the basis of Article 14 par. 2 of the Copyright and Related Rights Law

Summary:

This article presents selected problems concerning the remuneration for making a scientific work available by a scientific institution to third parties on the basis of Article 14 par. 2 of the Law of 4 February 1994 on Copyright and Related Rights (J.L. 2016, it. 666, as am. – CRRL), which is one of the powers of that institution provided for in that provision (other than the use of the so-called scientific material included in this work). The article deals with the issue of the legal nature of the provision of Article 14 par. 2 of the CRRL and the influence (impact) of the findings in this area on the scope of rights of the scientific work's author in the field of remuneration. It also included an attempt to position of the right of scientific work's author to remuneration of its being made available (in accordance with Article 14 par. 2 of the CRRL) in the extensive catalog of authors' rights to remuneration provided for in this Law, including a proposal to determine the legal nature of the right to remuneration.

Keywords: scientific institution, scientific work, making a scientific work available to third parties, reconciling the designation (purpose) of a scientific work, remuneration for making available (providing) a scientific work to third parties, legal nature of the right to remuneration.
